

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

die mittelburgwallzeitliche Keramik datiert. Im nordöstlichen Teil des Burgwalles wurde der Wall durch eine 10m breite und 30m lange Sonde untersucht. Man beglaubigte, dass auch hier die eigentliche Befestigung auf einem einschichtigen Rost ruhte und von einer steinernen Stirnmauer, einer erdigen Mergelausfüllung und einer inneren Holzwand gebildet war, die in regelmässigen Abständen durch Pfostenpaare gefestigt ist. Es gelang eine Erdhütte abzudecken, die gleichzeitig mit der Befestigung überging, in der ein Eisendepot entdeckt wurde, der die Wallüstung nach den datierbaren Gegenständen in die Zeit um die Mitte des 9. Jahrhunderts einreicht. In der Siedlungsagglomeration in der Waldbaumschule wurden weitere 6 grossmährische Objekte und 32 Pfostengruben untersucht; die rechteckigen Gruben und Rinnen waren rezent. Auf der südwestlichen Vorburg hat man eine umfangreiche Rettungsgrabung eingeleitet, die auf einer Fläche von 12ha realisiert werden soll. Im Jahre 1975 wurde die Oberflächenschicht auf einer Fläche von ca. 2 ha entwaldet und mit dem Bulldozer abgedeckt; in ihrem südwestlichen Teil wurden 17 Siedlungsobjekte und 5 Körpergräber mittelburgwallzeitlichen Alters untersucht.

V Ý Z K U M H R A D I Š T Ě P E T R O V A L O U K A U S T R A C H O T Í N A V R O C E 1 9 7 5

/ okr. Břeclav /

Marie Kostelníková, AÚ ČSAV Brno

V červnu 1975 byl zahájen záchranný výzkum na slovanském hradišti, známém v literatuře pod názvem "Petrova louka" / Petrůvka / v katastru obce Strachotín, okr. Břeclav. Tato lokalita leží na území, které bude zaplaveno vodami střední zdrže vodního díla na Dyji Nové Mlýny. Již několikrát zde byly prováděny výzkumy pod vedením akademika J. Poulíka, později dr. R. Tichého, CSc a dr. B. Novomého, CSc z AÚ ČSAV v Brně. Výzkumy měly charakter zjišťovací a ani při poslední akci nebylo možno začít s velkým odkryvem. Výzkum se soustředil na severní část hradiště, kde byl prokopán užší sondou val a přilehlá plocha o rozloze 10 x 20 m.

Hradiště je obehnané valem, většinou dobře patrným s příkopem po vnější straně. Průřez valem nám ukázal několik zajímavých podrobností. Hradiště, ležící na ploše navátého písku bylo chráněno náspem rovněž z rostlého navátého písku / viz zpráva Zeman - Havlíček /. V místech, kde byl prováděn výzkum, má toto jádro opevnění dosud výšku asi 1 m nad plochou hradiště. V průkopu bylo patrné, že písčité násyp byl svisle seříznut a z vnitřní strany zpevněn navázkou šterkopísku, drženou vodorovnými i svislými dřevěnými trámy. Zde je jasně patrné vrstvení vzniklé při násypu. Také z vnější strany je písčité jádro svisle seříznuto, ale zde je šterkopísek bez vrstev, jakoby se sesul postupně z horních částí valu. Po obou stranách násypu, hlavně však po vnitřní, je vrstva pískovcových a vápencových kamenů. Sklon těchto vrstev také napovídá, že se kamení sesulo z vyšších poloh na temeni valu. Leží částečně na šterkopískové úpravě při tělese valu. Situace v těchto místech naznačuje, že zde mohlo jít o kamennou zídku, vystavenou na písčitém přesypu a z vnitřní strany o ochoz, asi 120 cm široký, zpevněný trámy. Pro stavbu kamenné zídky bylo použito kamení z nějaké dřívější stavby, neboť na některých se zachovaly zbytky malty / viz zpráva Zeman - Havlíček /. Při dalším průzkumu valu se přišlo v hloubce asi 100 cm na napříč rovnoběžně uložené trámy, které tvořily jakoby dřevěný rošt. Protože expertiza stanoví jako jádro valu vátý písek, předpokládáme, že jde o starší osídlení. Mezi trámy bohužel nebyly žádné nálezy, takže zatím je jejich datování nemožné.

Na vnitřní ploše hradiště bylo zjištěno několik zásadně odlišných horizontů. Mezi nejmladší, i když opět nedatovatelné, patří pohřeb dospělého / asi muže / bez hlavy v těsné blízkosti jádra valu ve šterkopískové navázce nehluboko pod povrchem, dále jáma, procházející téměř pod korunou valu a přetínající v hloubce 100 cm zmíněné trámy. Výplň byla písčitá, v zemině, jež byla zčásti přepláchnuta, byly uhlíčky, ne však obilky. Podobně mladému horizontu patří dvě plochy přepálené hlíny a jamky v jejich blízkosti, mělká jáma č. 16 s tenkostěnnou keramikou, hlubší jáma č. 19 a jamka č. 34. Poněkud mladší se zdá být jáma č. 30, nad jejíž výplň je již v hlíně promíchaný šterk. Tyto uvedené objekty byly v blízkosti valu. Na ostatní ploše výzkumu bylo nalezeno několik jam různých velikostí, většinou poměrně mělce zahloubených do písčitého podloží a dosti překvapivé množství pecí. Z pece č. 4 se zachovalo jen vymazané dno konstruované na kamenitošterkovém podkladu, se stopami vyhlazování v jednom směru, pec č. 5 tvořilo jen několik zbytků vyhlazované mazanice. Objekt č. 8 byla plocha přepálené hlíny, u níž si nejsme jisti, zda šlo původně o samostatnou pec nebo jen zbytky z pece č. 11, ležící v těsném sousedství. Z té se zachovala jednak část vymazaného a vypáleného dna, jednak zbytky kamenné konstrukce, v níž byly ještě kameny, mezi nimiž se nacházely úlomky sivorového žernovu, postaveny na hranu. Pec č. 13 tvořilo několik vrstev kamení a neohlazená přepálená hlína. Snad nejlépe byla zachována pec č. 18, u níž kromě zbytků vyhlazeného dna se zachoval věnec spodní části stěn, uvnitř silněji, vně slaběji vypálených s jílovitým lemováním na kamenitém podkladu. Při dně ve stěně byla mazanice ohlazená se zalomeným přerušením, které mohlo být úzkým otvorem pro vňání vzduchu. V hlíně pod touto pecí bylo větší množství šterku, snad z rozrušené navázky u valu, v tom případě patří pec do mladšího horizontu než stavba opevnění.

Kromě těchto objektů, o nichž bychom mohli říci, že šlo o řemeslnické pece, se našlo několik jam, v jejichž výplni byly souvislé velké hrudky mazanice. Na celé ploše výzkumu se nacházelo poměrně velké množství železné strusky a kousky lupy, žádná z nalezených pecí však neměla výrazné stopy po zpracování železa. Zajímavý nález byla hromada jílu pod ornici u šterkopískového ochozu, částečně ho překrývající, ale nenarušující ho. Tento jíl snad sloužil k výmazu pecí.

K datování této části hradiště nám slouží především keramika, která jen s nepatrnými výjimkami může být datována do 11. a 12. století. Tuto dataci podporuje také nález v jedné z jam /č. 21/, který tuto jamu a tím i zhruba celou vrstvu datuje do doby po polovině 11. století. Jde o nález stříbrné mince uherského krále Ondřeje II /viz expertiza T. Kučerovské/. Jen několik střepů, procento dataci neovlivňující, bychom mohli přiřknout předcházejícímu století.

Podle malty na kamenech z hrady můžeme předpokládat, že někde v okolí hradiště nebo přímo v některých místech na hradišti se nacházely objekty staršího, snad velkomoravského osídlení /současného s pohřebištěm na Pískách/. Při povrchovém průzkumu plochy hradiště podobný objekt nebyl ani náznačkem zjištěn. Na zkoumané ploše pak se v písku nejevily jiné zásahy než mladohradištní. Přesto bude nutné v příštích letech prosondovat rostlý písek, neboť na starší osídlení pod návěsemi nám ukazují trámy nalezené pod valem.

Toto zajímavé hradiště v nivě řeky Dyje si ještě vyžádá několikaletý průzkum nejen archeologa, ale také řady odborníků z dalších odvětví. Svou pomoc při komplexním průzkumu nám přislíbil prof. dr. J. Štelcl a dr. J. Malina z Přírodovědecké fakulty UJEP v Brně, dr. T. Kučerovská z Numismatického oddělení Moravského musea v Brně a zvláště dr. A. Zeman a prom. geol. P. Havlíček z Ústředního ústavu geologického v Praze, jimž za nabídnutou spolupráci upřímně děkují.

Grabung des Burgwalles Petrova louka bei Strachotín im Jahre 1975 /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1975 hat man auf dem Burgwall Petrova louka bei Strachotín die archäologischen Grabungen im Zusammenhang mit Rettungsaktionen in der Dyje-Aue vor dem Beginn des Stauseebaues des Wasserwerkes an der Dyje-Nové Mlýny neu aufgenommen. Im nördlichen Teil der Lokalität wurde durch eine schmale Sonde der Wall durchschnitten. Die Situation deutet an, dass die Befestigung auf einer Sandaufschüttung errichtet worden war, auf deren Gipfel eine Steinmauer erbaut wurde und von innen war sie über einen Schotterkorridor zugänglich. Im Inneren des Burgwalles befanden sich ausser jungburgwallzeitlichen Gruben einige Feuerherde. Unter den Funden war häufig Eisenschlacke. Eine Münze des ungarischen Königs Andreas II. aus der Mitte des 11. Jahrhunderts datiert die Schicht in das 11. Jahrhundert, nach der Keramik kann man schliessen, dass der Burgwall noch im 12. Jahrhundert existierte.

GEOMORFOLOGICKÁ POZICE LOKALITY STRACHOTÍN PETROVA LOUKA

/ okr. Břeclav /

Antonín Z e m a n, Pavel H a v l í č e k, ÚÚG Praha

Výkop situovaný v roce 1975 na jižním okraji Strachotína zastihl část opevněné slovanské osady s ochranným valem a příkopem po obvodu. Stavitelé tohoto objektu využili plochého přesypu navátého písku vejčitého půdorysu s delší osou 1,2 km dlouhou a kratší osou v délce přibližně 700 m. V době, kdy byla osada budována byl přesyp relativně výše nad dnem údolí než v současné době. Byl to stav z období před rozsáhlou sedimentací povodňových hlin. Ochranný val byl budován tak, že jeho jádro tvoří navátý písek /náměty a postřehy vyplývající z geologického pozorování bude třeba dále prověřit v dalších výkopech provedených v prostoru slovanské osady, případně v jejím okolí a rozpracovat je./ . K jeho zpevnění bylo použito materiálu z výkopu ochranného příkopu po obvodu valu. Stopy tohoto opevnění nacházíme prakticky po celém obvodu přesypu navátého písku. Místy se jedná o prosté využití slepých ramen, místy je vyhlouben umělý příkop. Je velmi závažnou otázkou, proč tento vodní příkop není zaplněn povodňovými hlinami z mladšího období. Je vůbec otázkou, jaká byla funkce tohoto objektu a jak souvisí se slovanskou osadou. To je jeden z problémů, kterému by měla být věnována pozornost v dalších letech. Stavitelé valu v nejsevernější části osady, kde byl prováděn výzkum v roce 1975 dr. Kostelníkovou, využili materiálu vykopaného při stavbě příkopu ke zpevnování náspu. S ohledem na paleoklimatickou rekonstrukci by se při geologickém výzkumu společně s archeologickým výzkumem mohla řešit otázka, zda v době, kdy byl příkop hlouben, byl naplněn vodou, nebo zda byl suchý. Materiál vykopaný z příkopu byl čistý šterkopísek bez příměsí povodňových hlin. Ke zpevnění valu bylo dále použito materiálu přineseného člověkem do nivy, nebo materiálu přemístěného z objektů, které v nivě existovaly již dříve. Jedná se především o různé zrnitostní variety paleogenních pískovců a řidčeji se vyskytující vápence a valouny křemene a krystalických hornin. Zajímavé bylo zjištění reutilisace pískovcových kamenů ze staveb, jejichž zdivo bylo tmeleto maltou. To dokládají malty na některých kamenech valu. Na ploše obnažené výkopem byly nalezeny zbytky hrnčířských surovin, jíly a slíny a různé velké úlomky svoru. V závěrečných fázích výzkumu zjistila dr. Kostelníková v bazální části valu budovaného na přesypu trámy. S ohledem na skutečnost, že navátý písek při běžném geologickém posouzení ve výkopu nejevil známek porušení lidskou činností, domníváme se, že trámy patrně pocházejí z nějaké starší fáze osídlení nivy Dyje. S konečnou platností by však tuto otázku rozhodlo chronometrické datování pomocí metody C¹⁴.

Geomorphologische Situation der Lokalität Strachotín - Petrova Louka /Bez. Břeclav/. Die befestigte slawische Niederlassung bei Strachotín ist auf einer angewehten Sanddüne situiert. Den Wallkern bildet angewehter Sand ; zudessen Festigung be-

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejně